

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ**

της προσφυγής αριθ. 27302/02
που κατατέθηκε από τον Α Μ
κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 9 Δεκεμβρίου 2004 σε συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρο*,
Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,
Κυρία F. TULKENS,
Κύριο Α. ΚΟΒΛΕΡ,
Κύριο Κ. ΗΑΖΙΥΕΒ,
Κύριο D. ΣΠΙΕΛΜΑΝΝ,
Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές*,
και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος*.

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε την 1^η Ιουλίου 2000,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από τον προσφεύγοντα,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ο προσφεύγων, κ. Α Μ είναι ένας έλληνας υπήκοος που γεννήθηκε το 1959 και κατοικεί στην Νέα Υόρκη. Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. Π. Μηλιαράκη, δικηγόρο του Συλλόγου της Αθήνας. Η εναγόμενη Κυβέρνηση εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κ. Μ. Απέσσο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κ. Β. Πελέκου, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι περιστάσεις της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως εκτίθενται από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

Ο προσφεύγων είναι κύριος ενός οικοπέδου 10.000 τ.μ. περίπου που βρίσκεται στη νήσο Χίο. Πάνω στο οικόπεδο υπάρχει μία παλιά οικία, η οποία έχει χαρακτηριστεί διατηρητέα με την απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού αριθ. 1427/19347 της 22 Απριλίου 1992.

Στις 20 Δεκεμβρίου 1995, η τεχνική υπηρεσία του Δήμου Χίου κατέγραψε τα επικίνδυνα τμήματα της κατασκευής και κάλεσε τον προσφεύγοντα να τα κατεδαφίσει μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών.

Με το από 23 Σεπτεμβρίου 1997 έγγραφό της, η προϊσταμένη της Πρώτης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού γνωστοποίησε στις αρμόδιες υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων και στην Ογδοη Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων, ότι είχε διαπιστώσει, μετά από αυτοψία, ότι ολόκληρη η οικία είχε κατεδαφιστεί. Σημείωσε ότι αυτή

αποτελούσε ένα δείγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής και πρότεινε να γίνει σχετική αναφορά στον εισαγγελέα και να υποχρεωθεί ο προσφεύγων να την επανακατασκευάσει, υποχρέωση απορρέουσα από το προεδρικό διάταγμα της 15 Απριλίου 1988 σχετικά με τα διατηρητέα κτίρια (ΦΕΚ 317).

Στις 17 και 23 Οκτωβρίου 1997, ο προσφεύγων ζήτησε την άδεια να κατασκευάσει μία διώροφη κατοικία σε άλλο σημείο του οικοπέδου του. Στις 3 Νοεμβρίου 1997, έλαβε την εν λόγω άδεια (άδεια αριθ. 159/1997).

Με το από 27 Νοεμβρίου 1997 έγγραφό της, η προϊσταμένη της Ογδοης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού γνωστοποίησε στην Εισαγγελία Χίου και στην τεχνική υπηρεσία του Δήμου του νησιού ότι είχε διαπιστώσει πράγματι, μετά από αυτοψία, ότι ο προσφεύγων είχε κατεδαφίσει παράνομα την εν λόγω παλιά οικία. Στις 3 Δεκεμβρίου 1997, η τεχνική υπηρεσία διέταξε την αναστολή των οικοδομικών εργασιών της νέας κατοικίας που είχε αναλάβει εν τω μεταξύ ο προσφεύγων.

Την 1^η Ιουνίου 1998, ο Δήμος Χίου ανακάλεσε την άδεια οικοδομής αριθ. 159/1997 για τον λόγο, αφενός, ότι η παλιά οικία δεν εμφανιζόταν στο τοπογραφικό σχέδιο που ο προσφεύγων είχε καταθέσει μαζί με τα άλλα δικαιολογητικά για την λήψη της αδείας αυτής και, αφετέρου, ότι αφού είχε χαρακτηριστεί διατηρητέο ιστορικό κτίριο, ο προσφεύγων δεν είχε το δικαίωμα να την κατεδαφίσει εξ ολοκλήρου και ήταν επομένως υποχρεωμένος προ πάντων να την επανακατασκευάσει.

Στις 9 Ιουλίου 1998, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση για την ακύρωση αυτής της απόφασης, καθώς και της από 22 Απριλίου 1992 απόφασης του Υπουργείου Πολιτισμού, η οποία χαρακτήρισε την παλαιά οικία ιστορικό διατηρητέο κτίριο. Υποστήριξε ότι οι πράξεις αυτές δεν αφορούσαν την ιδιοκτησία του και είχαν εκδοθεί από πλάνη περί τα πράγματα). Η συζήτηση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας έλαβε χώρα στις 28 Απριλίου 1999. Ενώ παραστάθηκε εκπρόσωπος των Υπουργείων

Πολιτισμού και Αιγαίου, ο Δήμος Χίου δεν εκπροσωπήθηκε. Εν τούτοις, το Συμβούλιο της Επικρατείας, διαπιστώνοντας ότι ο Δήμος είχε κληθεί νόμιμα να παραστεί, προχώρησε στην εξέταση της υπόθεσης. Ο προσφεύγων δεν αντιτάχθηκε σε αυτό.

Στις 17 Ιουλίου 2000, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση ως αβάσιμη. Το ανώτατο δικαστήριο έκρινε ειδικότερα ότι από όλα τα στοιχεία της δικογραφίας προέκυψε σαφώς ότι το διατηρητέο κτίριο στο οποίο αναφερόταν η απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού ήταν πράγματι η παλαιά οικία που βρισκόταν στο οικόπεδο του προσφεύγοντος. Το ανώτατο δικαστήριο έκανε επίσης ότι η απόφαση της ανάκλησης της οικοδομικής αδείας ήταν νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη (απόφαση αριθ. 2424/2000).

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο

Άρθρο 24 § 1 του Συντάγματος

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους (...). Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα (...).»

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενος το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για τον άδικο χαρακτήρα της διαδικασίας.

2. Επικαλούμενος το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, ο προσφεύγων παραπονείται επιπλέον για προσβολή του δικαιώματός του για σεβασμό της περιουσίας του.

3. Ο προσφεύγων επικαλείται τέλος τα άρθρα 8 και 17 της Σύμβασης, χωρίς άλλη διευκρίνιση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο προσφεύγων παραπονείται για τον άδικο χαρακτήρα της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Βεβαιώνει ότι η απουσία του Δήμου Χίου από την συζήτηση στο ακροατήριο του στέρησε την δυνατότητα να ακούσει τα επιχειρήματά του και να τα αντικρούσει, κατά παράβαση της αρχής της ισότητας των όπλων, την οποία εγγυάται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης. Τα εφαρμοστέα αποσπάσματα της διάταξης αυτής έχουν ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δίκαιως (...), υπό δικαστηρίου (...) το οποίο θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η αρχή της ισότητας των όπλων συνιστά μία έννοια ευρύτερη της δίκαιης δίκης. Περιλαμβάνει την υποχρέωση της χορήγησης προς κάθε διάδικο μιας εύλογης δυνατότητας να υποστηρίξει τα επιχειρήματά του κάτω από συνθήκες που δεν τον θέτουν σε σαφώς μειονεκτική θέση σε σχέση με τον αντίδικό του (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Kress κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 39594/98, § 72, CEDH 2001-VI).

Εξαρχής, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων δεν παραπονέθηκε ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου για τη συνέχιση της διαδικασίας απουσία εκπροσώπου του Δήμου Χίου. Εξάλλου, αφού ήταν απών την ημέρα της συζήτησης, ένας από τους αντιδίκους του προσφεύγοντος δεν μπόρεσε να αντικρούσει τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από τον τελευταίο. Αν υποτεθεί, επομένως, ότι υπήρξε ανισοροπία μεταξύ των διαδίκων, αυτή ήταν σε βάρος του αντιδίκου και

όχι σε βάρος του προσφεύγοντος. Κατά συνέπεια, αν υποτεθεί ότι ο ενδιαφερόμενος εξάντλησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα προς τον σκοπό αυτό, καμία παραβίαση της ισότητας των όπλων δεν αποδείχθηκε έναντι του προσφεύγοντος εν προκειμένω.

Επεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

2. Ο προσφεύγων παραπονείται επιπλέον ότι ακόμη και οι αρμόδιες αρχές που του είχαν χορηγήσει την οικοδομική άδεια αγνοούσαν ότι το ακίνητό του είχε χαρακτηριστεί διατηρητέο. Βεβαιώνει ότι υπέστη μεγάλη οικονομική ζημία για την οποία δεν αποζημιώθηκε καθόλου. Επικαλείται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, το οποίο έχει ως εξής:

«Εκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

Η Κυβέρνηση βεβαιώνει ότι ο προσφεύγων δεν υποστήριξε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ότι η άδεια οικοδομής ήταν νόμιμη και, κατά συνέπεια, δεν έπρεπε να ανακληθεί, αλλά περιορίστηκε στο να υποστηρίξει ότι υπήρχε σφάλμα ως προς το κτίριο που χαρακτηρίστηκε

διατηρητέο. Τούτο αποδεικνύει αναμφίβολα ότι η άδεια οικοδομής ήταν παράνομη, γεγονός που επιβεβαιώθηκε εξάλλου από την απόφαση αριθ. 2024/2000 του ανωτάτου δικαστηρίου. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι η ανάκληση της εν λόγω αδείας ήταν νόμιμη πράξη, η οποία στόχευε στην αποκατάσταση του *status quo* και στην προστασία ενός αρχιτεκτονικού μνημείου, χωρίς να επιφέρει παρά ταύτα αδικαιολόγητο περιορισμό στο δικαίωμα του προσφεύγοντος να οικοδομήσει πάνω στο οικόπεδό του.

Ο προσφεύγων αντικρούει τις θέσεις της Κυβέρνησης. Ισχυρίζεται ότι κατεδάφισε την παλαιά οικία λόγω της επικινδυνότητάς της και τούτο μετά από διαταγή των αρμοδίων υπηρεσιών. Σε ό,τι αφορά την άδεια οικοδομής, ισχυρίζεται ότι αυτή του χορηγήθηκε μετά από αυτοψία. Σε κάθε περίπτωση, υπογραμμίζει ότι η νέα κατοικία που θα ανεγερθεί απέχει περίπου 500 μέτρα από την παλαιά οικία και ότι η κατασκευή αυτή δεν επηρεάζει καθόλου την τύχη της παλαιάς οικίας.

Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η ανάκληση της άδειας οικοδομής συνιστά παρέμβαση στην απόλαυση των δικαιωμάτων τα οποία ο προσφεύγων έλκει υπό την ιδιότητά του ως κύριος. Επομένως, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 έχει εν προκειμένω εφαρμογή. Το Δικαστήριο θα εξετάσει επομένως την αίτηση υπό το πρίσμα αυτό.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 πρέπει να κατανοείται υπό το φως της αρχής που καθιερώνεται από την πρώτη φράση του άρθρου. Κατά συνέπεια, ένα μέτρο παρέμβασης πρέπει να τηρεί μία «δίκαιη ισορροπία» μεταξύ των επιταγών του γενικού συμφέροντος και εκείνων της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Η διερεύνηση μιας τέτοιας ισορροπίας αντανακλάται στην διατύπωση ολόκληρου του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, και επομένως και στο δεύτερο εδάφιο. Πρέπει να υπάρχει μία εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των

χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού. Ελέγχοντας την τήρηση της απαίτησης αυτής, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στο Κράτος ευρεία διακριτική ευχέρεια τόσο για την επιλογή των τρόπων εφαρμογής όσο και για την αξιολόγηση του αν οι συνέπειές τους δικαιολογούνται, προς το γενικό συμφέρον, από την φροντίδα της επίτευξης του σκοπού του εν λόγω νόμου (*Chassagnou και λοιποί κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 25088/94, 28331/95 και 28443/95, § 75, CEDH 1999-III). Όταν πρόκειται για τομείς όπως αυτοί της πολεοδομίας ή του περιβάλλοντος, οι οποίοι αποτελούν κατεξοχήν τομείς παρέμβασης του Κράτους, το Δικαστήριο σέβεται την εκτίμηση του εθνικού νομοθέτη, εκτός αν αυτή στερείται προδήλως λογικής βάσης (βλέπε, *mutatis mutandis, Immobiliare Saffi κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 22774/93, § 49, CEDH 1999-V – *Gorraiz Lizarraga και λοιποί κατά Ισπανίας*, αριθ. 62543/00, § 70, 27 Απριλίου 2004).

Σε ό,τι αφορά την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το επίδικο μέτρο, ήτοι η ανάκληση της οικοδομικής αδείας, πηγάζει από το άρθρο 24 του Συντάγματος για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με το προεδρικό διάταγμα της 15 Απριλίου 1988 για τα διατηρητέα κτίρια. Πρέπει επομένως να θεωρηθεί ότι η επίδικη παρέμβαση ανταποκρίνεται στην προϋπόθεση της νομιμότητας. Το Δικαστήριο εκτιμά επίσης ότι ο σκοπός του περιορισμού που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα, ήτοι η προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, εντάσσεται στο πλαίσιο του γενικού συμφέροντος, με την έννοια του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 1 του προσθέτου Πρωτοκόλλου.

Σε ό,τι αφορά την απαίτηση της αναλογικότητας μεταξύ της παρέμβασης στο δικαίωμα ιδιοκτησίας του προσφεύγοντος και του διωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το επίδικο μέτρο επικυρώθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας μετά την εξέταση όλων των πλευρών του προβλήματος. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη στην δικογραφία από την οποία να προκύπτει ότι η λύση που υιοθετήθηκε

από το ανώτατο δικαστήριο ήταν αυθαίρετη ή απρόβλεπτη. Πράγματι, προκύπτει κατά τρόπο αναμφισβήτητο από την δικογραφία ότι η κατεδάφιση της παλαιάς οικίας που υπήρχε πάνω στο οικοπέδο του προσφεύγοντος ήταν παράνομη πράξη που εμπόδιζε σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο την συνέχιση της νέας κατασκευής. Τίποτα δεν εμποδίζει τον προσφεύγοντα, μετά την αποπεράτωση της ανακατασκευής της παλαιάς οικίας, να λάβει μία νέα άδεια οικοδομής και να επαναλάβει τις εργασίες της νέας κατασκευής, οι οποίες ανεστάλησαν εξαιτίας της επίδικης κατάστασης. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το επίδικο μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προξενεί στον προσφεύγοντα ζημία που να καθιστά από την φύση της το εν λόγω μέτρο δυσανάλογο σε σχέση με τον διωκόμενο θεμιτό σκοπό.

Επεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

3. Ο προσφεύγων παραπονεείται τέλος, χωρίς άλλη διευκρίνιση, για την παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύονται από τα άρθρα 8 και 17 της Σύμβασης.

Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που έχει στην κατοχή του και στο μέτρο που έχει αρμοδιότητα να δικάσει τις διατυπωθείσες αιτιάσεις, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε καμία ένδειξη παραβίασης των δικαιωμάτων και ελευθεριών που προστατεύονται από τα πιο πάνω αναφερόμενα άρθρα.

Επεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 4 Ιανουαρίου 2005

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος

